

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAS 573. PLENĀRSESĪJA, 26.10.2022.–
27.10.2022.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par to trešo valstu pilsoņu statusu, kuri ir kādas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji”

(COM(2022) 650 final)

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par vienotu pieteikšanās procedūru, lai trešo valstu valstspiederīgajiem izsniegtu vienotu uzturēšanās un darba atļauju dalībvalsts teritorijā, un par vienotu tiesību kopumu trešo valstu darba ņēmējiem, kuri kādā dalībvalstī uzturas likumīgi”

(COM(2022) 655 final)

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Prasmju un talantu piesaistīšana ES””

(COM(2022) 657 final)

(2023/C 75/19)

Ziņotājs: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Līdzziņotāja: **Milena ANGELOVA**

Atzinuma pieprasījums	Eiropas Komisija, 26.7.2022.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	29.9.2022.
Pieņemts plenārsesijā	26.10.2022.
Plenārsesija Nr.	573
Balsojuma rezultāts	
(par/pret/atturas)	179/0/6

1. Ievads

1.1. Ņemot vērā jaunā Migrācijas un patvēruma pakta, kas tika pieņemts 2020. gada septembrī, darba programmu, Eiropas Komisija 2022. gada aprīlī nāca klajā ar Prasmju un talantu paketi. Jaunās paketes mērķis ir veicināt sakārtotu migrāciju uz Savienību, sekmējot talantu un prasmju piesaisti tādā veidā, kas ir izdevīgs gan izcelsmes, gan galamērķa valstīm. Pārskatīšanas mērķis ir arī veicināt efektīvāku un saskaņotāku tiesību un nodarbinātības iespēju sistēmu Eiropas Savienībā dzīvojošiem trešo valstu valstspiederīgajiem, vienlaikus palīdzot uzlabot Eiropas Savienības kā galamērķa pievilcību kvalificētiem trešo valstu valstspiederīgajiem.

1.2. EESK atzinīgi vērtē šo paketi, kas paredz konstruktīvu un saskaņotu pieeju migrācijai un tiecas uzlabot Savienības instrumentus likumīgas migrācijas jomā. Tā kā digitālā un zaļā pārkārtošanās uzņem ātrumu un laikā, kad darbaspēka un prasmju trūkums ir vērojams visās saimnieciskās darbības nozarēs, EESK uzsver, ka likumīgai migrācijai var būt liela nozīme darbaspēka un prasmju trūkuma novēršanā jomās, kurās ir pierādīta vajadzība pēc tiem.

1.3. EESK jau paudusi bažas par to, ka jaunajā Migrācijas un patvēruma paktā uzmanība galvenokārt pievērsta robežu pārvaldībai un migrācijas kontrolei, un tāpēc uzskata, ka progress, kas panākts organizētas un likumīgas imigrācijas pārvaldībā, ir vērtējams pozitīvi.

1.4. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija atzīst migrantu būtisko nozīmi Eiropas ekonomikā un sabiedrībā, jo viņi palīdz apmierināt mainīgā darba tirgus vajadzības un vajadzības gadījumā pārvarēt darbaspēka un prasmju trūkumu: ļoti svarīga ir perspektīvas maiņa ar normalizējošu un pozitīvu attieksmi.

1.5. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē to, ka tiek veicināts talantu pieplūdums no trešām valstīm, lai palīdzētu apmierināt šīs pieaugošās vajadzības, it īpaši nozarēs ar strukturāliem trūkumiem.

1.6. Neapšaubot šo centienu svarīgumu, EESK iesaka, ka būtu jāpārbauda informācija par to, kā trešo valstu darba ņēmēju uzņemšana ir saistīta ar dalībvalstu darba tirgus vajadzībām, lai novērstu nepietiekamu nodarbinātību un sliktus darba apstākļus tiem darba ņēmējiem, kas nesen ieradušies no trešām valstīm.

1.7. EESK uzskata, ka ir jāpanāk progress, meklējot jaunus veidus talantu piesaistīšanai Eiropas Savienībā, taču norāda, ka dalībvalstu darba tirgos ir arī citas vajadzības; šo vajadzību dēļ ir jāizstrādā pasākumi, lai tos saskaņotu ar ierosinātajā paketē paredzētajiem. Jo īpaši svarīgi ir stiprināt centienus atbalstīt bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo personu integrāciju darba tirgū, izmantojot mērķtiecīgus atbalsta pasākumus.

1.8. EESK uzskata, ka Komisijai vajadzētu būt mērķtiecīgākai, meklējot likumīgas un organizētas darbaspēka migrācijas iespējas, kurās tiktu ņemti vērā arī cilvēki, kam nepieciešama starptautiskā aizsardzība.

1.9. EESK atzinīgi vērtē paziņojumu par prasmju un talantu piesaistīšanu Eiropas Savienībai, jo uzskata to par soli uz priekšu darbaspēka migrācijas jomā, kam nepieciešami atbilstoši, reālistiski un efektīvi instrumenti jaunajos apstākļos.

1.10. EESK uzskata, ka ir jāpanāk progress saistībā ar talantu fondu⁽¹⁾, sākot ar sākotnējo izmēģinājuma projektu un gatavo fondu, kura darbību paredzēts sākt nākamajā gadā, un norāda, ka talantu fonda panākumi un ietekme būs atkarīga no tā, vai tiks izmantoti pietiekami resursi, lai instrumentu padarītu pieejamu un darboties spējīgu. Komiteja atzinīgi vērtē arī talantu partnerības un uzskata, ka tās jāattīsta sadarbībā ar trešām valstīm. EESK aicina ieviest piemērotus novērtēšanas mehānismus, kas nodrošina talantu partnerību darbības pamanāmību un pārredzamību, un tas attiecas ne tikai uz pašiem instrumentiem, bet arī uz sadarbības valstu noteikšanu: tiesiskuma un cilvēktiesību ievērošanai vienmēr jābūt Eiropas Savienības imigrācijas un patvēruma politikas ārējo attiecību pamatā.

1.11. Sievietes veido būtisku darbaspēka daļu dažās svarīgās nozarēs, taču mobilās sievietes un migrantes var nonākt nedrošās darbvietās un neoficiālajā ekonomikā, un viņas bieži ir īpaši neaizsargātas pret diskrimināciju, sociālo atstumtību un darba un apmācības iespēju trūkumu, kā arī pret ļaunprātīgu izmantošanu, vardarbību un uzņēmējus. EESK uzskata, ka sieviešu tiesību aizsardzībai un dzimumu perspektīvai ir jāvelta vairāk uzmanības.

1.12. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu pārskatīt Direktīvu par ilgtermiņa uzturēšanos Eiropas Savienībā. EESK atzinīgi vērtē to, ka priekšlikums atvieglo šā statusa iegūšanas procesu, uzkrājot kvalifikācijas gadus no uzturēšanās periodiem dažādās dalībvalstīs, veicina mobilitāti ES iekšienē un tā mērķis ir paplašināt vienlīdzīgu piekļuvi sociālajai aizsardzībai ES valstspiederīgajiem, kuri ir pastāvīgie iedzīvotāji citā dalībvalstī.

(1) ES talantu fonds būs ES izveidots trešo valstu kandidātu kopums, ko, ņemot vērā konkrētu prasmju līmeņus, kritērijus un migrācijas prasības, atlasīs pēc kandidātu identifikācijas datu pārbaudes. Tā būs pirmā šim nolūkam paredzētā ES platforma un darbā iekārtošanas rīks (COM(2022) 657 final).

1.13. EESK atzinīgi vērtē Vienotās atļaujas direktīvas pārskatīšanu, tai skaitā mērķi atvieglot un vienkāršot pieteikumu iesniegšanas procesu un nodrošināt, ka vienotā atļauja nav saistīta ar vienu konkrētu darba devēju, taču tā uzskata, ka varētu mēģināt paplašināt tiesību kopumu atbilstoši 2011. gadā iesniegtā pirmā direktīvas priekšlikuma saturam.

1.14. EESK uzskata, ka ir būtiski, lai direktīvas pārskatīšanā tiktu uzsvērtā nepieciešamība stiprināt vienlīdzīgu attieksmi pret darba ņēmējiem, kas ir trešo valstu valstspiederīgie, it īpaši attiecībā uz darba apstākļiem, biedrošanās un piederības brīvību, kā arī sociālā nodrošinājuma pabalstiem.

1.15. EESK arī uzsver, ka ir svarīgi sociālos partnerus un citas attiecīgās ieinteresētās personas iesaistīt debatēs par darbaspēka migrācijas pārvaldības uzlabošanu ES līmenī. Tāpēc atzinīgi vērtējams tas, ka izveidota ierosinātā platforma dialogam ES līmenī.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Eiropas Komisija 2022. gada aprīlī nāca klajā ar Prasmju un talantu paketi, ņemot vērā jaunā Migrācijas un patvēruma pakta, kas tika pieņemts 2020. gada septembrī, darba programmu. Pakete ietver priekšlikumu Direktīvas 2003/109/EK par ilgtermiņa uzturēšanos pārskatīšanai ⁽²⁾, priekšlikumu Direktīvas 2011/98/ES par vienoto atļauju pārskatīšanai ⁽³⁾ un paziņojumu par prasmju un talantu piesaisti Savienībai ⁽⁴⁾.

2.2. Jaunās paketes mērķis ir veicināt sakārtotu migrāciju uz Savienību, sekmējot talantu un prasmju piesaisti tādā veidā, kas ir izdevīgs gan izcelsmes, gan galamērķa valstīm. Pārskatīšanas mērķis ir arī radīt efektīvāku un saskaņotāku tiesību un nodarbinātības iespēju sistēmu Eiropas Savienībā dzīvojošiem trešo valstu valstspiederīgajiem, vienlaikus palīdzot uzlabot Eiropas Savienības kā galamērķa pievilcību kvalificētiem trešo valstu valstspiederīgajiem.

2.3. Paziņojuma par talantu un prasmju piesaisti mērķis ir sakārtot principus, kas reglamentē likumīgo migrāciju uz Savienību ekonomisku iemeslu dēļ. Tas atspoguļo vēlmi uzlabot likumdošanas pilāru ar diviem pārskatīšanas priekšlikumiem, atstāt talantu partnerības un Savienības talantu fondu un veicināt likumīgas migrācijas politiku aprūpes, jaunatnes un inovācijas jomā.

2.4. EESK norāda, ka priekšlikumā nav analizēts un novērtēts, kāpēc spēkā esošās direktīvas par vienreizējām atļaujām vai ilgtermiņa atļaujām nav darbojušās pareizi. Lai novērstu šādu problēmu atkārtošanos nākotnē, Komisijai būtu jāanalizē un jāizpilda informācija par šo traucējumu cēloņiem, nosakot, vai tā ir dalībvalstu nevēlēšanās noteikumus īstenot vai arī pārmērīga birokrātija.

2.5. Priekšlikums pārskatīt direktīvu par vienoto atļauju piedāvā iespēju paplašināt piekļuvi šim instrumentam un atvieglot trešo valstu darba ņēmēju dalību darba tirgū, vienlaikus nostiprinot ar to saistītās tiesības un panākot progresu tās piemērošanas saskaņošanā starp dalībvalstīm.

2.6. Ierosinātās ES ilgtermiņa uzturēšanās direktīvas pārskatīšanas mērķis ir arī uzlabot tās piemērošanu dažādās dalībvalstīs, vienlaikus atvieglot mobilitāti ES iekšienē, vienkāršojot procesu un saīsinot termiņus ilgtermiņa uzturēšanās atļauju saņemšanai.

2.7. Kopumā EESK atzinīgi vērtē šo paketi, kurā pausta konstruktīva un saskaņota pieeja migrācijai, ņemta vērā nepieciešamība uzlabot Eiropas Savienības instrumentus likumīgās migrācijas pārvaldībai un uzsvērtā migrācijas nozīme, lai palīdzētu novērst darbaspēka trūkumu jomās, kurās ir pierādīta šāda nepieciešamība, un prasmju trūkumu. EESK jau ir paudusi bažas par to, ka jaunajā Migrācijas un patvēruma paktā uzmanība galvenokārt pievērsta robežu pārvaldībai un migrācijas kontrolei, un tāpēc atzinīgi vērtē panākumus, kas gūti organizētās un likumīgās migrācijas pārvaldībā.

2.8. EESK novērtē būtisko devumu, ko migranti jau tagad sniedz Eiropas ekonomikai un sabiedrībai, palīdzot apmierināt darba tirgus vajadzības un vajadzības gadījumā novērst darbaspēka un prasmju trūkumu. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē to, ka tiek veicināts talantu pieplūdums no trešām valstīm, lai palīdzētu apmierināt šīs pieaugošās vajadzības, it īpaši nozarēs, kurās ir strukturāli trūkumi. EESK atzinīgi vērtē arī centienus piesaistīt novatoriskus un mērogojamus uzņēmumus, kas rada

⁽²⁾ COM(2022) 650.

⁽³⁾ COM(2022) 655.

⁽⁴⁾ COM(2022) 657.

ievērojamu pievienoto vērtību ES ekonomikai un sabiedrībai. Vēl viens efektīvs veids, kā veicināt, piesaistīt un noturēt pasaules līmeņa talantus, joprojām ir starptautiskie pētniecības projekti. Tāpēc ir jāpaātrina un jāvienkāršo pieprasītu profesionāļu no trešām valstīm piekļuve ES darba tirgum, lai veicinātu Eiropas pievilcību citās pasaules daļās. EESK arī atbalsta un atzinīgi vērtē praktisku instrumentu izstrādi un ieviešanu, lai būtu vieglāk nodrošināt pielāgotu saikni starp talantiem no trešām valstīm un potenciālajiem darba devējiem dalībvalstīs.

2.9. Ir jāpārdomā vēstījums par saikni starp ārvalstu darbaspēka iepļūšanu un dalībvalstu darba tirgu vajadzībām. Dažās ES valstīs atsevišķās nodarbinātības nozarēs un profesijās ir strukturāls bezdarbs, ko var izraisīt prasmju neatbilstība, atsevišķu nozaru/profesiju pievilcības trūkums un bažas par darba apstākļiem. Šajās valstīs ir svarīgi centties uzlabot šādu nozaru un profesiju pievilcību darba ņēmējiem vietējos tirgos (attiecīgās valsts valstspiederīgajiem, ES un trešo valstu darba ņēmējiem ar darba atļaujām), lai novērstu to darba ņēmēju nepietiekamu nodarbinātību un sliktus darba apstākļus, kuri nesen ieradusies no trešām valstīm. Vienlaikus ES talantu fonds var sekmēt centienus veicināt trešo valstu darba ņēmēju mērķtiecīgu piesaisti darbvietām Eiropas Savienībā un tādā veidā novērst šo darba ņēmēju nepietiekamu nodarbinātību.

2.10. Lai gan EESK uzskata, ka ir jāpanāk progress, meklējot jaunus veidus talantu piesaistīšanai ES, tā norāda, ka dalībvalstu darba tirgos ir arī citas vajadzības; šo vajadzību dēļ ir jāizstrādā pasākumi, lai tos saskaņotu ar ierosinātajā paketē paredzētajiem.

2.11. Šajā saistībā EESK pauž cerību, ka tiks panākts progress (kā plānots turpmākajos ziņojumos) attiecībā uz Sezonas darbinieku direktīvas un Uzņēmuma ietvaros pārceltu darbinieku direktīvas uzlabošanu, kas paredzēta 2023. gadā. Šajā saistībā Komiteja uzsver, ka saskaņā ar Eiropas Parlamenta un EESK rezolūcijām ir jāstrādā, lai nodrošinātu sezonas darbinieku aizsardzību un it īpaši apkarotu darbaspēka ekspluatāciju, ja tā tiek konstatēta, un tādēļ, ņemot vērā Eiropas Darba iestādes pūliņus šajā jomā, ir jāstiprina un jāpaplašina darba inspekcijas.

2.12. Ņemot vērā 2020. gada 1. jūlijā pieņemto **Prasmju programma Eiropai** ⁽⁵⁾, EESK uzskata, ka attieksmei pret migrantiem, bēgļiem un starptautiskās aizsardzības meklētājiem vajadzētu būt vienlīdzīgai neatkarīgi no viņu prasmēm un kvalifikācijas līmeņa. Tāpēc visiem darba ņēmējiem vajadzētu būt iespējai validēt savas prasmes un kompetences un piedalīties kvalitatīvā un efektīvā mācekļībā, pārkvalifikācijā un kvalifikācijas celšanā, lai viņus varētu integrēt darba tirgū, balstoties uz elastīgiem mācīšanās veidiem, kas atbilst viņu īpašajām vajadzībām, un pienācīgi ņemot vērā viņu dažādās vecuma grupas.

2.13. EESK uzskata, ka Komisijai vajadzētu būt mērķtiecīgākai, meklējot likumīgas un organizētas darbaspēka migrācijas iespējas, kurās tiktu ņemti vērā arī cilvēki, kam nepieciešama starptautiskā aizsardzība.

2.14. Runājot par trešo valstu studentiem, kas ierodas Eiropas Savienībā mācību nolūkos, jānorāda, ka rūpīgi būtu apsverama netraucēta viņu iekļaušana ES darba tirgū, vienlaikus bremzējot intelektuālā darbaspēka emigrāciju: būtu lietderīgi paredzēt preventīvus pasākumus, piemēram, ētiskas darbā pieņemšanas klauzulas ⁽⁶⁾, atbalstītas atgriešanās mehānismus un reintegrāciju viņu izcelsmes valstīs vai šajā saistībā ieviest īpašas klauzulas divpusējos darbaspēka migrācijas nolīgumos.

3. Par paziņojumu par prasmju un talantu piesaistīšanu ES

3.1. 2022. gada aprīlī iesniegtajā paziņojumā ir ņemti vērā 2020. gada Migrācijas un patvēruma pakta ieteikumi par likumīgo migrāciju, lai veicinātu likumdošanas un darbības iniciatīvas šajā jomā.

3.2. EESK atzinīgi vērtē šo paziņojumu, jo uzskata to par soli uz priekšu darbaspēka migrācijas jomā, kam nepieciešami atbilstoši instrumenti jaunajos apstākļos. Šajā saistībā EESK uzskata, ka ir istais laiks iekļaut darba kārtībā virkni īpašu pasākumu Ukrainas bēgļu atbalstam, un pauž nožēlu par to, ka šādi pasākumi netika īstenoti agrāk, lai palīdzētu cilvēkiem, kuriem kopumā ir nepieciešama starptautiska aizsardzība, it īpaši krīzes laikā, ko izraisīja karš Sīrijā 2015. gadā. EESK ir pārliecināta, ka rīcība un iniciatīva saistībā ar cilvēkiem, kas bēg no Ukrainas, ir pagrieziena punkts un tai vajadzētu būt par ES rīcības standartu līdzīgos gadījumos nākotnē.

⁽⁵⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=9723>

⁽⁶⁾ *General principles and operational guidelines for fair recruitment and definition of recruitment fees and related costs.*

3.3. EESK uzskata, ka sadarbībā ar trešām valstīm ir jāpanāk progress talantu partnerības jomā. Tomēr Komiteja aicina ieviest piemērotus novērtēšanas mehānismus ne tikai attiecībā uz pašiem instrumentiem, bet arī attiecībā uz sadarbības valstu noteikšanu. Eiropas Savienības imigrācijas un patvēruma politikas ārējās attiecībās vienmēr ir jāievēro tiesiskums un cilvēktiesības. EESK arī uzskata, ka jāpārbauda un jāizvērtē procedūras un jau pabeigto izmēģinājuma projektu rezultāti, kas jāņem vērā un jāizmanto, uzsākot jaunus projektus.

3.4. Iesniedzot priekšlikumu par ES talantu fondu, ir svarīgi, lai Eiropas Komisija sadarbotos ar dalībvalstīm un sociālajiem partneriem un izstrādātu fondu, mazinot birokrātiju un nepieļaujot nevajadzīgu sarežģītību, lai fonds pēc iespējas ātrāk tiktu izveidots un sāktu darboties. Fondam būtu jāpalīdz apmierināt pašreizējās un turpmākās vajadzības pēc prasmēm; tam būtu jāizmanto maksīgā intelekta un citu progresīvu tehnoloģiju sniegtās iespējas tādā veidā, lai pilnībā izmantotu trešo valstu valstspiederīgo prasmes un talantus un papildinātu dalībvalstu valstspiederīgo lomu un darbaspēka mobilitāti Savienībā.

3.5. Ņemot vērā akūto darbaspēka un prasmju trūkumu, ko izjūt darba devēji un kas daudzos gadījumos pēc būtības ir strukturāls, pirms visa fonda darbības uzsākšanas būtu lietderīgi izstrādāt mērķtiecīgu pieeju darbā iekārtošanai, kurai būtu jābalstās uz trūkstošo profesiju sarakstiem. Ņemot vērā to, cik svarīgi ir nodrošināt, ka nacionālie trūkstošo profesiju saraksti ir aktuāli, Komisijai būtu jāapzina savstarpējas mācīšanās un salīdzinošās izvērtēšanas iespējas šajā jomā.

3.6. Izstrādājot talantu fonda koncepciju, sadarbībā ar darba devējiem un arodbiedrībām jāturpina apkopot reāllaika informāciju par darba tirgu un prasmēm, jo tā dos fondam iespēju sekmīgi darboties. Vienlaikus ir svarīgi uzlabot Savienības spēju vākt un interpretēt salīdzināmus un ticamus datus par migrācijas no trešām valstīm nepieciešamību.

3.7. EESK atzinīgi vērtē saskaņošanas instrumenta ieviešanu, lai veicinātu saikni starp piedāvājumu un pieprasījumu. Komiteja uzskata, ka šie pasākumi ir nepieciešami talantu piesaistei, taču atkārtoti uzsver, ka vienlaikus jāpievēršas arī citām dalībvalstu darba tirgus nozarēm.

3.8. EESK piekrīt Komisijai, ka šo iniciatīvu panākumu nodrošināšanai ir nepieciešama sociālo un ekonomikas dalībnieku sadarbība un līdzdalība, un uzskata, ka ir svarīgi panākt progresu, lai radītu iespējas to savstarpējam dialogam Eiropas līmenī. EESK ir privilēģēts forums ar darbaspēka migrāciju saistītu operatīvu un praktisku jautājumu apspriešanai. Šajā saistībā EESK būtu jāpiedalās augsta līmeņa konferencē par jauno darba migrācijas platformu, ko Komisija ir ieplānojusi 2022. gada beigās. EESK arī uzsver, ka ir svarīgi sociālos partnerus un citas attiecīgās ieinteresētās personas iesaistīt debatēs par darbaspēka migrācijas pārvaldības uzlabošanu ES līmenī. Tāpēc atzinīgi vērtējams tas, ka izveidota ierosinātā platforma dialogam ES līmenī.

3.9. EESK uzskata, ka darbaspēka migrācijas nākotnes iespēju izpēte tādā nozarē kā aprūpes nozare ir solis uz priekšu, tomēr pauž nožēlu, ka šo jautājumu risināšanā tiek īstenotas īpašas procedūras, kas sadrumstalo kopējās Eiropas imigrācijas un patvēruma politikas integritāti, tādējādi kavējot viengabalaina redzējuma veidošanu. Jebkurā gadījumā EESK piekrīt, ka šajās jomās ir jāpanāk progress, izvirzot tādus jautājumus kā ētiska vervēšana un darba tiesību aizsardzības standarti.

3.10. Sievietes veido būtisku darbaspēka daļu svarīgākajās nozarēs, taču mobilās sievietes un migrantes var nonākt nedrošās darbvietās un neoficiālajā ekonomikā, un viņas bieži ir īpaši neaizsargātas pret diskrimināciju, sociālo atstumtību un darba un apmācības iespēju trūkumu, kā arī pret ļaunprātīgu izmantošanu, vardarbību un uzmākšanos. EESK uzskata, ka sieviešu tiesību aizsardzībai un dzimumu perspektīvai ir jāvelta vairāk uzmanības.

3.11. EESK atzinīgi vērtē arī jauniešu mobilitātes shēmu veicināšanu, taču vēlreiz norāda uz nepieciešamību nodrošināt mobilitāti un integrāciju darba tirgū, kas aizsargā jaunu darba ņēmēju tiesības, kuri dažkārt saskaras ar sliktākiem darba apstākļiem (pagaidu nodarbinātību, zemām algām utt.). Tāpat būtu jāveic īpaši pasākumi attiecībā uz darba ņēmējiem ar invaliditāti, lai veicinātu viņu pienācīgu integrāciju.

3.12. EESK atzinīgi vērtē iniciatīvu izpētīt uzņemšanas shēmas inovatīvai darījumdarbībai ārpus ES. Šajā saistībā EESK pozitīvi vērtē to, ka šādas uzņemšanas shēmas tiek pētītas saistībā ar digitālu un ilgtspējīgu ekonomiku, taču uzskata – ja tās ir pareizi strukturētas, tām var būt arī plašas iespējas atvieglot dažādu citu profesionālo profilu pārstāvju ieceļošanu ES valstīs.

4. Par Direktīvas par ilgtermiņa uzturēšanos Savienībā pārskatīšanu

4.1. EESK atzinīgi vērtē šo direktīvas priekšlikumu, kura mērķis ir nostiprināt pastāvīgā iedzīvotāja statusu Eiropas Savienībā, uzlabojot ilgtermiņa uzturēšanās atļaujas iegūšanas veidu, jo īpaši attiecībā uz uzturēšanos otrā dalībvalstī. Komiteja atzinīgi vērtē arī to, ka priekšlikuma mērķis ir paplašināt vienlīdzīgu piekļuvi sociālajai aizsardzībai tiem ES valstspiederīgajiem, kuri ir citas dalībvalsts pastāvīgie iedzīvotāji. EESK atzinīgi vērtē arī centienus nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi un atvieglot piekļuvi informācijai par ģimenes atkalapvienošanas saistībā ar šo direktīvu.

4.2. Ilgtermiņa uzturēšanās Eiropas Savienībā ir viens no galvenajiem Eiropas imigrācijas un patvēruma politikas instrumentiem. 2003. gadā pieņemtās procedūras ilgtermiņa uzturēšanās tiesību nodrošināšanai Savienībā ir attīstījušās nevienmērīgi visā Savienībā, un Komisijas ierosinātās pārskatīšanas mērķis ir izveidot saskaņotāku sistēmu.

4.3. Savienības valstspiederīgie var pieteikties uz pastāvīgās uzturēšanās atļauju pēc piecu gadu uzturēšanās citā dalībvalstī, un šis noteikums ir saglabāts ierosinātajā pārskatītajā direktīvā. Priekšlikuma mērķis ir atvieglot mobilitāti Savienībā personām ar šāda veida uzturēšanās atļauju, samazinot uzturēšanās perioda prasību līdz trim gadiem. Turklāt priekšlikumā ir iekļauti kumulatīvi uzturēšanās periodi dažādās dalībvalstīs.

4.4. EESK uzskata, ka atļauja pieteikuma iesniedzējiem uzkrāt uzturēšanās periodus dažādās dalībvalstīs, lai izpildītu prasības par pastāvīgu uzturēšanos Eiropas Savienībā, ir solis uz priekšu, tomēr ir jāuzlabo minētā noteikuma uzraudzības un koordinācijas mehānismi dažādās dalībvalstīs.

4.5. EESK atzinīgi vērtē dažādu dzīvesvietas modeļu iekļaušanu, piemēram, saistībā ar uzturēšanos studiju nolūkā, starptautisko aizsardzību un pagaidu uzturēšanos. Īstermiņa vīzas nav iekļautas, lai gan tās varētu izskatīt saskaņā ar šo noteikumu, ja pieteikuma iesniedzējs var pierādīt regulāras darba attiecības vai tamlīdzīgas attiecības.

4.6. EESK atzinīgi vērtē arī to, ka tiek nostiprinātas tiesības, kas saistītas ar ilgtermiņa uzturēšanos Eiropas Savienībā un ģimenes locekļiem, tai skaitā tiesības strādāt un pārcelties uz citu dalībvalsti vai mainīt darbu un pārcelties uz citu dalībvalsti. EESK uzskata par īpaši interesantu faktu, ka saskaņā ar ierosināto jauno pantu gan darba ņēmējiem, gan pašnodarbinātām personām nav jāņem vērā situācija valsts darba tirgū attiecībā uz pieteikumiem par ilgtermiņa uzturēšanos otrā dalībvalstī (t. i., ja ilgtermiņa uzturēšanās atļauja Eiropas Savienībā jau ir iegūta).

4.7. EESK atzinīgi vērtē to, ka ir vienkāršota iespēja strādāt un studēt 30 dienu laikā pēc ilgtermiņa uzturēšanās pieteikuma iesniegšanas citā dalībvalstī. Komiteja atzinīgi vērtē arī to, ka tiek atzītas tiesības veikt pastāvīgu profesionālo darbību (ja pastāvīgais iedzīvotājs dzīvo otrā dalībvalstī) ar tādiem pašiem nosacījumiem kā ES pilsoņiem.

4.8. EESK atzīst, ka ir svarīgi, lai dalībvalstis garantētu pastāvīgajiem Savienības iedzīvotājiem (un viņu ģimenes locekļiem) tādas pašas brīvības un tiesības kā pastāvīgajiem valsts iedzīvotājiem. Turklāt apsveicami, ka dalībvalstis arī nodrošina, ka Savienības ilgtermiņa uzturēšanās atļaujas pieteikuma iesniedzējiem nav jāmaksā lielāka maksa par pieteikuma izskatīšanu nekā valsts uzturēšanās atļaujas pieteikuma iesniedzējiem.

4.9. EESK uzskata, ka tiesības dzīvot ģimenē ir būtisks jautājums, kas veicina sociālo integrāciju: tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē administratīvo un birokrātisko šķēršļu likvidēšanu, it īpaši pastāvīgo iedzīvotāju integrācijas nosacījumu gadījumā. EESK arī atzinīgi vērtē to, ka pastāvīgie iedzīvotāji automātiski iegūst pastāvīgu dzīvesvietu bērniem, kas dzimuši (vai adoptēti) Eiropas Savienībā.

5. Par Vienotās atļaujas direktīvas pārskatīšanu

5.1. EESK atzinīgi vērtē Vienotās atļaujas direktīvas pārskatīšanu, kas ievieš vairākus uzlabojumus pašreizējā direktīvā:

— atļaujas piešķiršanas procedūras termiņa saīsināšana līdz četriem mēnešiem,

— procedūru var sākt vai nu izcelsmes valstī, vai galamērķa dalībvalstī,

- direktīva attiecas arī uz ārvalstniekiem, kas strādā ar pagaidu nodarbinātības aģentūru starpniecību,
- iespēja atļaujas derīguma termiņa laikā mainīt darba devēju, lai gan ir saglabāta valdības atteikuma iespēja,
- tas, ka vienoto atļauju nedrīkst anulēt vismaz trīs mēnešus pēc tam, kad atļaujas turētājs zaudējis darbu, – šis noteikums nodrošina stabilitāti un uzlabo migrējošo darba ņēmēju nodarbinātības kvalitāti un darba apstākļus,
- Vienotās atļaujas direktīvas attiecināšana arī uz personām, uz kurām attiecas pagaidu aizsardzība,
- tiek meklēti veidi, kā sniegt informāciju par tiesībām, kas saistītas ar vienoto atļauju.

5.2. Tomēr EESK uzskata, ka nav izmantota iespēja paplašināt tiesību kopumu atbilstīgi 2011. gadā iesniegtā pirmā direktīvas priekšlikuma saturam. Tas attiecas uz tādiem jautājumiem kā piekļuve bezdarbnieka pabalstiem, lai gan EESK joprojām uzsver, cik svarīgi ir ļaut dalībvalstīm būt zināmā mērā elastīgām šajā jomā, kā paredzēts pašreizējā direktīvā. Turklāt EESK pauž nožēlu, ka nav izskatīta iespēja paplašināt direktīvas darbības jomu, attiecinot to arī uz migrantiem pagaidu darba situācijās.

5.3. EESK uzskata, ka ir būtiski, lai direktīvas pārskatīšanā tiktu uzsvērtā nepieciešamība stiprināt vienlīdzīgu attieksmi pret darba ņēmējiem, kas ir trešo valstu valstspiederīgie (it īpaši tas attiecas uz konsultēšanu par sociālajām tiesībām un darba apstākļiem, biedrošanās un piederības brīvību, kā arī sociālā nodrošinājuma pabalstiem), lai veicinātu integrāciju darba tirgū ar vienādiem nosacījumiem.

5.4. EESK atbalsta aicinājumu dalībvalstīm izstrādāt piemērotus mehānismus riska novērtēšanai, pārbaudēm un sankcijām, kā arī darba devēju uzraudzībai. Tomēr tā atzīmē: tā kā darba inspekcijas ir valstu kompetencē, būtu jāpastiprina – saskaņā ar Eiropas Darba iestādes (?) pilnvarām – vēstījumi un uzraudzības instrumenti, ko var izstrādāt ES līmenī.

5.5. EESK uzskata, ka jāturpina aizsargāt migrējošos darba ņēmējus, kuri izmanto darba inspekcijas sūdzību iesniegšanas mehānismus. Ja nebūs mehānismu, kas novērstu darba sūdzību izmantošanu migrācijas kontroles nolūkos, pastāv risks, ka darba devēji sodīs tos, kuri ziņo par ekspluatējošiem darba apstākļiem, un tas negatīvi ietekmēs viņu uzturēšanās statusu. Šajā saistībā ir jāturpina pilnveidot pasākumus darbaspēka ekspluatācijas apkarošanai un jānodrošina to labāka īstenošana.

Briselē, 2022. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG*

(?) <https://www.ela.europa.eu/en/what-we-do>